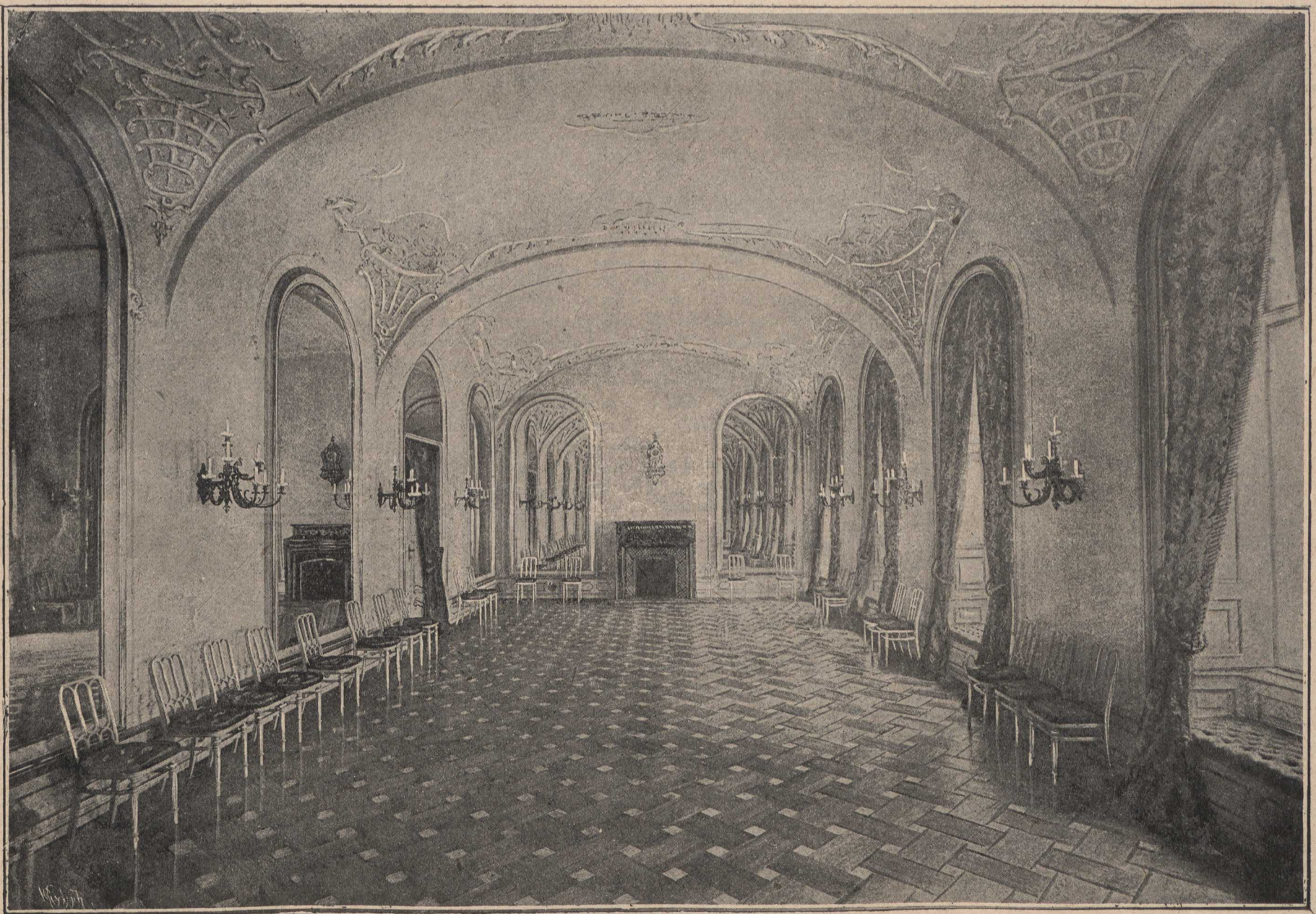

ÉTTEREM A NEMZETI KASZINÓBAN.

TÁNCZTEREN A NEMZETI KASZINÓBAN.

(Klősz György eredeti fölvétele az Ország-Világ részére.)

A NEMZETI KASZINO.

AHATVANI utcai palota, melynek esténként fényárban úszó ablakaira kíváncsian tekint fel a járó-kelők tolongó tömege, olyan a maga egyszerű, de impozáns frontjával, mint egy komoly arcú sphynx, melynek talányos csöndjét ezer meg ezer kíváncsi szem fürkészi, de behatolni abba, termeinek rendkívüli pompájában gyönyörködni, száz meg száz műkincsét megbámulni, az aránylag kevés számú tagokon kívül csak igen-igen keveseknek adatott.

Ez indított bennünket arra, hogy klubjaink sorában, melynek a «nemzeti kaszinó» (köznyelven szólva, «mágnás-kaszinó») a legidősbike és leggazdagabbja, — először a hatvani utcai kaszinó-palota dúsgazdag pompájú termeit ismertessük. Ez az intézet a halhatatlan, nagy Széchenyi István grófnak első alkotásai közül való és méltán sorakozik azon intézetek sorába, melyeket a korát meghaladó nagy szellem a társadalmi osztályok közéletének, egymás hoz valóközeledésének előmozdítására alkotott. A nagy közönség csak külsejét ismeri, legfeljebb egy-egy tüntetés alkalmával foglalkozik vele többet, vagy egy-egy nagyobb szabású akció alkalmával találgatja, hogy mi történhetik odabent? Pedig érdekes ennek a nagyúri pompával kiállított palotának a belseje, melyben közéletünk, társadalmunk legjobbjai fordulnak meg. Mert téves az a felfogás, hogy ez az intézet «mágnás-kaszinó». Minden feddhetetlen jellemű polgár-embernek nyitva van az, — igaz, hogy ma már nagyon felemelt tagsági díj fizetésének kötelezettsége mellett, de exclusiv színezete ebben az értelemben soha sem volt s nem is lehet, mert ez ellenkező a nagy Széchenyi intenczióival, a ki nem hét bástyával elzárt várat akart abból alkotni a mágnások részére, hanem találkozó helyet a munkás hazafiaknak, a hol születés-, ész- és pénz-arisztokrácia mindenkor a becsületos nemzeti és társadalmi előretörékvés utain egymással találkozáván, karöltve haladhassanak.

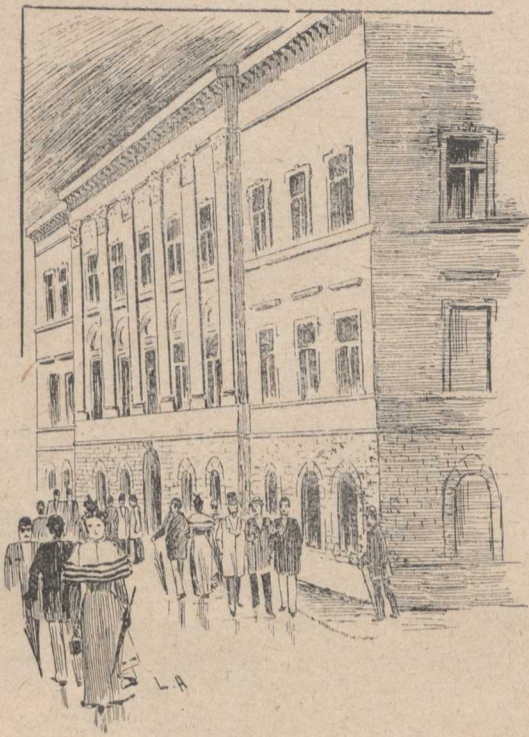
Mielőtt helyiségeinek rövid ismertetésére térnénk át, vessünk egy pillantást a nevezetes intézmény szervezetébe.

A nemzeti kaszinó célját az alapszabályok első szakasza körvonalozza. Ez szerint: «A nemzeti kaszinó halhatatlan emlékü hazánkfia: Széchenyi István gróf által 1827. évben oly czélból alkotott egyesület, hogy a hazai társadalmi életnek központját képezze. Mint ilyen, a nemzeti kaszinó nem egyedül a társadalmi tisztességes élvezetek gyűhelye, de egyszersmind a műveltség, közhasznú elmélkedés- és eszmecsereinek előmozdítására szolgál: testületi működése köréből azonban ki van zárva minden politikai jellegű tevékenység.» Ez a szabály annyiban nevezetes, hogy minden, hatvanhét esztendő óta keletkezett társaskör ezt a paragrafust, ezt az elvet választotta kiinduló pontjául, mint a hogy egyáltalán ezen szabályok körülbelül a hasonló czélú egyesületek törvényeinek chablonjai. Vajha a második és harmadik paragrafus is utánzás és szigorú megtartás tárgyai lennének, mert ezen cikkek szerint: «Helyiségeiben tilos minden szerencsejáték.» Ki van zárva a politika is.

A nemzeti kaszinó tagja lehet minden tisztességes, művelt magaviseletű, feddhetlen jellemű, önálló férfi, ha kaszinói tagul a szabályokban körülírt ajánlat után, a szükséges szavazattöbbséggel felvétellett. Politikai pártszínezet és osztály-különbség a tagok felvételénél vagy kirekesztésénél nem mérvadó.

A fölvételre szükséges szavazattöbbséget el nem nyert ajánlott fölvétel végett a jövő év folytán még egyszer ajánlható. A belépő tagok kötelesek évi 120 frnyi tagsági díjat hat évre terjedő kötelezettség mellett fizetni. E kötelezettség 2400 frt lefizetése mellett egyszer s mindenkorra megváltható.

1883 márczius 1-től fogva minden belépő tag, a rendes évi tagsági díjon fölül, fölvételekor egyszer s mindenkorra «fölvételi díj fejében» 200 frtot fizet. Ez tehát a legnagyobb összegű fölvételi-díj az összes hazai kaszinó-egyesületek sorában. Rendes tagja a nemzeti kaszinónak ez idő szerint 703 van. Tisztéleti tagja van kettő (a walesi herceg és Jenő

A NEMZETI KASZINÓ PALOTÁJA.

főherceg.) A régibb évdíjas tagok száma, a kik 1868 illetve 1881 előtt léptek be — csak 12. Összesen tehát 715. Igen érdekes a kaszinó régi határozatán alapuló, ma már történelmi becsüvé vált egy intézkedése. A Casinóban ugyanis közhatározat szerint, ily tartalmú aláírási ív van kitéve, melyhez minden tag hozzájárulhat: *Ki testének elpusztultával, mit halálnak szoktunk nevezni, nem hiszi egész létének elenyészését, annak utolsó pillanatában, mikor nem ritkán nem elég világos a fő, de se kéz, se nyelv nem mozognak többé, fölötte kellemetlen érzés lehet végakarátának el nem rendelése miatt övét, barátait vagy csak cselédeit is minden ellátmány nélkül hátrahagyni. Ez okból mi alólirtak végakaratainkat jó eleve el fogjuk rendelni. Minthogy azonban alig lehet kellemesebb és megnyugtatóbb érzés egy nemeskeblű férfira nézve, mint annak biztos hiedelme, hogy azon honfitársainktól, kiket életünkben tiszteltünk, becsültünk, holtunk után is hosszabb ideig megemlegettetünk, s ily emlékezők alkalmával föl-hordott példáink után a jövőkor gyula mi fog nyomdokaink követésére ott, hol azok az erény ösvényét jelölék: ellenben óvakodásra, s jobb út választására serkenteni ott, hol emberi gyarlóságunknál fogva az igazság körén kívül kalandozánk; egyúttal ezennel azt is igérjük, hogy a pesti Nemzeti Kaszinó társaságának végrendeletünkben egy kis emlékjelet hagyandunk.» I. A végrendeleti aláírás szövege az 1854-ik január 26-iki közgyűlés határozatából a következő záradékkal todatott meg: «Az esetre, ha megfélekedznénk, ezen soraink által a Kaszinó-társaságot fölhatalmazzuk arra, hogy örökösünket vagyonunkból valamely alkalmas emlékének kiszolgáltatására fölszólíthassa». Eddigi aláírók az eredeti följegyzés szerint: Széchenyi István, Bánffy Pál, Fáy András, Dercsényi Pál, Jankovich Antal, Orczy Lajos, Wenckheim Béla, Pregárd János, Liphay Béla, Szilassy József, Weselényi Miklós, Jósika Miklós, Marczibányi Lajos, Dessewffy Aurél, Baldácsi Antal, Andrássy György, Benyovszky Péter, Waldstein János, Daruváry Jankovich Izidor, Földváry Lajos, Földváry Antal, Niczky Sándor, Atzél József, Miller Antal, Orczy László, Podmaniczky Lajos, Kendelenyi Károly, Festetich Vincze, Bohus János, Tasner Antal, Rosti Albert, Szabó János, Szapáry Antal, Úrményi József, Beniczky Lajos, Farkas Gábor, Bezerédj István, Láng Ignác, Weisz Bernát.*

Széchenyi István gróf tudvalevőleg végrendeletileg egy díszes emlékszerleget hagyományozott a Nemzeti Casinónak, azon óhajással, hogy e serleg a legjobb magyar borral töltve, emlékére évenként ürittessék ki. Az 1864-ik évi január 30-án tartott közgyűlés erre jegyzőkönyvi határozatképp mon-

dotta ki: «hogy a Nemzeti Kaszinó e díszes művü serleget örök időkre oly becses kincse gyanánt őrizendi, melyre, mint az egyesület dicső nevü alapítójának végrendeleti megemlékezésére a késő utódok is halás kegyelettel fognak tekinteni, továbbá, hogy e serleg legjobb magyar borral töltve, évenként a közgyűlés hetében tartandó lakoma alkalmával a dicsőült emlékére üritendő.» — Az első ünnepélyes lakoma 1864-ik évi február 1-én tartatott meg; a serlegürítés előtt id. Wenckheim Béla báró mondott emlékszerleget. Liphay Béla báró 1883-ban egy művészi becsü albumot ajándékozott a Kaszinónak, melybe a Széchenyi-lakomákon tartatni szokott emlékszerledek gyűjtetnek össze. Dessewffy Aurél gróf fentebbi ígérteréről még több évvel halála előtt elkészített végrendeletében megemlékezvén, válogatott munkáiból álló könyvtárát hagyományozta a Nemzeti Kaszinó egyesületének.

A nemzeti kaszinó évi költségvetése 125,709 frt 5 kr. bevétellel szemben a lefolyt évben 112,010 frt 65 kr. kiadást mutat föl. Ebből a kiadásból 5316 frt a nemzeti színházi, 2170 frt az operai és 2406 frt 71 kr. a népszínházi bérlet-összeg. Jótékony czélokra 2000 forintot, könyvek- és hírlapokra pedig 3709 frt 72 krt adtak ki. Iparosok munkabérére 6951 frt 41 krt adtak ki.

Maga a kaszinó-épületet a régi gróf Cziráky-féle házból alakították át s jelenleg egész első emeletét az olvasó, társalgó, étkező terem, a Széchenyi- és Deák-szalón s a gyönyörű galleria foglalják el. A földszint a vendéglősé, hol nyilvános restauráció s cabinet-particulier-k vannak, — a második emelet egy része gyönyörű könyvtár, a titkári irodák és mellékhelyiségek.

A remek vasművel kivert kapuzaton át (hazai iparos műve) az előcsarnokba lépünk s a fényes díszü lépcsőházon át térünk a termekbe. A nemzeti kaszinó érdemes titkáranak, Ilk Mihály urnak kalauzolása mellett jártuk be a fényes termeket, melyek egyike Széchenyi-, másika Deák-szalón-vevet visel, a két nagy hazafi ott függő képeiről elnevezve. A Deák-szobában azonkívül a haza bölcsé szokott, a kandalló előtt, kezében a tűz-csiptetővel ülni, s a köréje sereglett barátok és tisztelők körének a maga nagy elveit és bölcs tanait fejtegetni — néha-néha egy kedv-derítő anekdotával fűszerezve magvas előadását. — E termekből nyílik jobbra, balra, a fejedelmi pompával ékes helyiségek egész sora, melyek mindegyikében valamely becses emlék, műretek, pompás művü kandalló, óramű, szobor, öntvény, kép avagy műipari tárgy pompázik. — A hatvani-utcára nyíló nagy szalón remekművü kandallóján Saturnus érc-alakja viszi vállain a földgömböt, melynek oldalán az óra számai vannak. Ez a szalón valaha vérvörös, drága bőrrel bevont bútorokkal pompázott. A vörös szin bántotta a kaszinó-tagok szeméit, leszédették s most szolid, barnába játszó bordeaux-vörös bőr takarja a széles, kényelmes bútorokat. — Az olvasó-terem a szép-utcára (az egykori Kammon-kávéház felé) nyílik, s ebből vas-csiga lépcső vezet föl a tágas, hatalmas arányú könyvtár-terembe. Ez a szellemi kincstár 35,000 kötet körül tartalmaz nagybecsü könyveket, melyek legnagyobb része igazán pazar kötetű. A könyvtár-terem közepét gyönyörű faragott fa-oszlop tartja, melynek bázisa négy oldalú könyvtartó. Hogy úgy az olvasóteremből, mint a könyvtárból a hazai lapok s jó művek egyike sem hiányzik: mondanunk sem kell. — A többi terem képére elég egy pillantást vetni, hogy rendeltetésökkel tisztában legyünk.

Záradékkul emlékezzünk meg még egyszer a Széchenyi-billikomról, melyet a gr. Széchenyi István által, 1833 ápr. 27-én kelet és 1841 dec. 5-én módosított végrendeletének 17. pontja alatti rendelkezéssel hagyott 200 darab aranyból (fentebb közölt határozata alapján) csináltatott a kaszinó. Évről-évre tartatik egy Széchenyi-emlék-lakoma, melynek alkalmával egy, e czélra külön fölkért ünnepi szónok, kezében a billikommal, mond felköszöntőt, melyek mindegyike külön e czélra szolgáló s báró Liptay Béla által ajándékozott díszes albumba iktatnak.